

Druider. Kunskapare¹, präster och schamaner

Redan inledningsvis måste jag tillstå att jag är mycket imponerad av religionsvetaren och keltologen Tom Sjöbloms alster om druider⁹. Min läsning koncentrerade sig kanske inte så mycket på det digra kunskapsstoff och detaljkänedom om druider och kelter som presenteras i boken. Min förkunskap om det specifika ämnesområdet är för ytlig för att jag skall kunna ta ställning till de vetenskapliga bidragens nydanande värden inom keltologin. Utifrån jämförelser med ett parallellfenomen – schamanismföreställningar och -studier – som jag känner bättre till, kan jag emellertid sluta mig till att det sätt som Sjöblom hantarer presentationen och den vetenskapliga narrativen uppfyller höga krav på vetenskaplighet, främst på metodmedvetenhet. Metodbeskrivningen är dessutom mycket väl pedagogiskt underbyggd och detta höjer kvaliteten ytterligare.

Sjöblom inleder med en läslockande positionering i vilken han visar sin – och säkert många andra keltologers – väg in i facket. Seriealbumen med Asterix i huvudrollen har säkert lett till många vetenskapligt sett relevanta frågeställningar. Sjöblom är dock nytert klar i sin position som vetenskapsutövare. Han anser det vara en oerhört fascinerande uppgift i sig att berätta om vad vi kan – med hjälp av traditionell

1 Finskans tietäjä är mycket svåröversatt till svenska. Ofta översätts tietäjä med klok gubbe/gumma, siare, sierska, trollkarl, trollkvinna osv. Jag väljer i min översättning från finskan att på svenska använda 'kunskapare' om de personer som anses veta mera än andra personer i ett samhälle. "Kunskapen" behöver inte alltid ha en vetenskaplig bas utan bygger ofta på intuition, folktro, människo-känedom och naturkänedom.

9 Sjöblom, Tom, 2006: *Druidit. Tietäjä, pappeja ja samaaneja*. Tietolipas 200. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki.

källkritik – veta om vilka druiderna var och vad de gjorde. En fråga som för min läsning vidare, handlar om vad det är som sker i samhällen som lyfter fram, traderar eller understryker druidstereotyper som växlar på en skala mellan onda och goda. Varför presenteras druider emellanåt i den västerländska diskursen som blodtörstiga människooffrare och andra gånger som ekologiskt balanserade trädskrämmare? Läsaren får inledningsvis även en grundläggande redovisning av olika uppfattningar om kelter, geografisk och tidsmässig förekomst. *Druider*: [...] är till sin stomme föredömligt uppbyggd enligt en kronologisk ordning. Vi får som läsare följa med källmaterialet från antiken via medeltiden ända till dagens populärkulturella föreställningar om druider och keltiskhet. Sambanden mellan tidiga föreställningar och nutida förhoppningar uppdagas.

Den största behållningen i min läsning av *Druider* består av den presentationsteknik som Sjöblom följer. Sjöblom sätter ett källkritiskt raster på skriftliga, muntliga och materiella källor. Vilka fallgropar och möjligheter ger oss materialet? Hur upptäcker vi tendentiösa inslag och vilka mervärden kan vi tillskriva uppenbart tendentiösa källuppgifter när vi vill förstå källornas samtida kultur? Intertextuella inslag påvisas och vår bild av druider skärskådas genom jämförelser av källor. Sjöblom är en noggrann och försiktig tolkare och eftersträvar av varandra oberoende källor för att uttala sig om druider. Han gör sig inte skyldig till övertolkningar, men intressant är att han ser möjligheter med den jämförande myttolkningen som tidvis kritiserats hårt för sin schablonmässighet. Författaren kommer dessutom med en mycket viktig brasklapp när det gäller etymologin som hjälpmedel; trots att vi kanske kan spåra ett ords ursprung behöver det nödvändigtvis inte betyda att de som använt ett visst ord

kände till dess ursprung. Den källkritiska medvetenheten hos författaren möjliggör att boken kan läsas som en metodbok för religionshistorisk tolkning. Om jag läser mellan raderna kan jag skönja att Sjöblom undervisar och handleder mycket till vardags vid Helsingfors universitet.

Med hjälp av sin källkritiska diskussion kan Sjöblom nyansera några av de allmänt förekommande och överdrivna druidföreställningarna – s.k. ideologiska narrativer. Sett ur antikens källor representerar kelterna "de Andra" både som representanter för en svunnen guldålder och som barbarer. Kelterna hade heller inte något enhetligt imperium utan bestod av många stammar och klaner. Några andra populära föreställningar som Sjöblom kan slå hål på med hjälp av sin källkritiska läsning handlar om att de keltiska samhällena skulle ha varit mera jämställda och ekologiskt medvetna än andra; att kelternas religion är synonym med druidism; att kelterna skulle ha levt i någotslags superreligiöst tillstånd; att det inte skulle ha funnits tempelbyggnader; att druiderna skulle ha byggt Stonehenge och att druiderna skulle ha sysslat med regelrätt soldyrkan. De trodde dessutom inte på själavandring, vilket framkommer hos vissa författare, dock på en skillnad mellan kropp och själ. Den vita dräkten som tillskrivs druiderna håller heller inte vetenskapligt sett.

Sjöbloms verk är viktigt i en tid när många söker efter en identitet och etnicitet. Ett sunt förhållningssätt till historiska fakta och förmåga att avromantisera och nyansera behövs. Därför rekommenderar jag denna bok inte enbart åt religionsvetare och personer som är intresserade av Europas gemensamma kulturhistoria. Man får så att säga antikhistoria och medeltiden på köpet vid sidan av en preciserad druidpresentation som jag inte kunnat gå in på djupet med här. Nydruidismen och vurmen för det "keltiska" får i Sjöbloms tappning ett mer än 2500-års perspektiv.

Det som jag något efterlyser är en litet djupare diskussion om förhållandet mellan begreppen konstruktion, rekonstruktion och dekonstruktion. Dessutom blir uppgörelsen med schamandefinitioner litet missvisande med tanke på att det i dag bland ledande schamanismforskare (se ex. Roberte N. Hamayon) inte i lika hög grad som under Eliades tidevarv betonas att trance och extas skall ingå i en schamandefinition. Jag saknar även ett släkträd över kända keltiska gudomligheter och det redaktionella arbetet uppvisar vissa brister angående bildreferenserna. Förhoppningsvis kan detta åtgärdas i en önskvärd översättning till svenska och engelska.

Jan Svanberg